

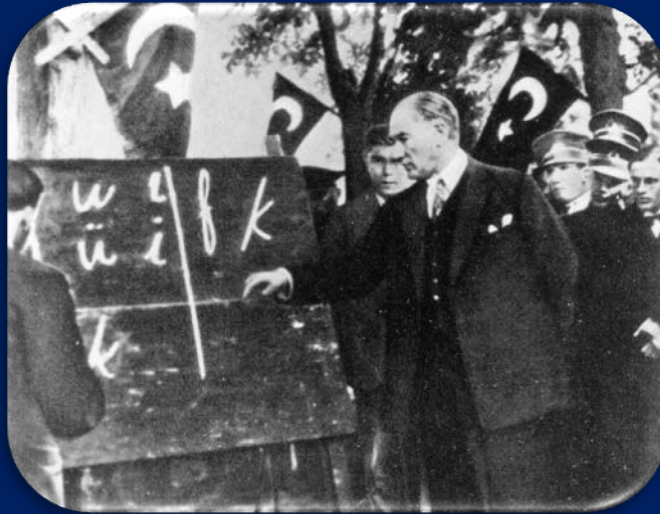

İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BÖLÜMÜ

Tarihsel Süreçte Türkçenin Temel Esasları

İstanbul-2025

Hazırlayanlar

**Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Araştırma Görevlileri**

**Aslıhan YILMAZ
Beyza UYANIK
Büşra GÜLER
Fatmanur TAMAR
Feyza Zeynep ERDOĞAN
Kemal ÇİNKO
Mustafa Erenay ÖZDEMİR
Sinem BÜYÜKKAHRAMAN
Şevval BELLİ
Utku ÖZKAN**

DOĞU (ÇAĞATAY) TÜRKÇESİ DÖNEMİ ESERLERİ

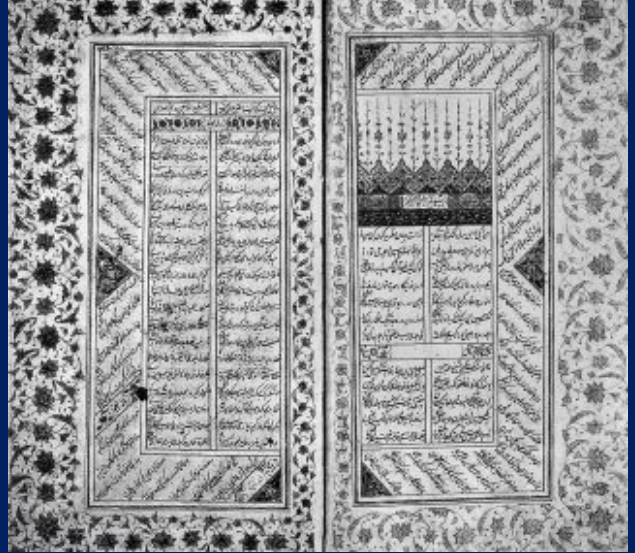
1. KLASİK ÖNCESİ DEVİR

- **Sibicabî, *Gülistan-ı Türkî*, 1397-1398.**

Sibicabî, Sadi'nin *Gülistan* adlı Farsça eserini *Gülistan-ı Türkî* adıyla Doğu Türkçesine çevirmiş ve Timur'un torunu Muhammed Sultan'a sunmuştur. Yazar, çeviride mensur kısımlarda manzum kısımlara göre eserin aslına daha sadık kalmıştır. Eserin özgün yapısındaki sekiz bölümü ve bu bölümlerin dizilişini büyük ölçüde korumuş; ancak eserde yer alan her bir hikâye ve şiiri tercüme etmeyerek seçici bir yaklaşım benimsemiştir. Bazı hikâyelerin sıralamasında değişiklik yapmış, bazılarını ise farklı bölümler içerisinde değerlendirmeyi tercih etmiştir.

- **Lutfî, *Dîvân*, t.y.**

Dîvân'da 1 tevhid, 1 na't, 4 kaside, 361 gazel, 113 tuyuğ ve 57 müfred bulunmaktadır. *Dîvân*'da yer alan kasidelerden biri Şahruh Mirza, ikisi Baysungur Mirza, diğeri de Baysungur Mirza'nın oğlu Alaüddevle Mirza için yazılmıştır. Eserini çağdaşlarına göre daha sade bir dille yazmıştır.

Resim 1: Lutfî divanının ilk iki sayfası (İÜ Ktp., TY, nr. 5452)

- **Lutfî, *Gül ü Nevrûz*, 1411.**

Eser, yaklaşık 2400 beyitten oluşan bir mesnevidir. İranlı şair Celâleddin Tabîb'in Farsça kaleme aldığı aynı adlı eserden, Ömer Şeyh Mirzâ'nın oğlu Şîraz Emîri İskender Mirzâ'nın talebi üzerine 1411 yılında Doğu Türkçesine yapılmış bir tercümedir.

- **Atayî, *Dîvân*, t.y.**

Dîvân'da 1 kaside ve 259 gazel olmak üzere toplam 260 şiir yer almaktadır. *Dîvân* zengin bir söz varlığına sahiptir. Şair, şiirlerinde kimi zaman kendinden önceki şair ve

yazarların kullandığı arkaik yapılara, atasözlerine, deyimlere ve eski Türk geleneklerine ait unsurlara yer vermiştir.

- **Ahmedî, *Telli Sazlar Münazarası*, t.y.**

Mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmış, hacim bakımından küçük ancak edebî değeri yüksek olan *Telli Sazlar Münâzarası*, tanbure, ud, çeng, kopuz, rebâb, gıçek, kingir gibi telli sazlar arasındaki atışmaya dayanır. Eser, mensur kısa bir mukaddime ve 130 beyitten oluşan bir manzumeden meydana gelmektedir. Sembolik bir dilin hâkim olduğu bu eserde sazlar hakikatten habersiz ve vahdeti idrak etmemiş insanları temsil ederken meyhaneci onlara doğru yolu gösteren mürşidin temsilcisidir.

- **Haydar Harezmi (Tilbe), *Mahzenü'l-Esrâr*, t.y.**

Haydar Harezmi, Nizamî'nin aynı adlı mesnevisine nazire olarak yazdığı *Mahzenü'l-Esrâr* adlı mesnevisini, Timur'un torunlarından İskender bin Ömer Şeyh Mirza adına kaleme almıştır. On bölümden oluşan eserde, her bölümünün sonunda konuyla ilgili bir hikâye yer almaktadır.

- **Yusuf Emirî, *Dîvân*, t.y.**

Türkçe ve Farsça şiirlerden mürettep bir divandır. Şiirler nazım şekillerine göre değil kafiyelerine göre düzenlenmiştir. *Dîvân*'ındaki Farsça şiirlerinde devrin önde gelen mutasavvıflarından Şeyh Kemal Hocend'yi taklit ettiği düşünülmektedir. Eserinde 381 şiir bulunmaktadır.

- **Yusuf Emirî, *Dehnâme*, 1429.**

Mesnevi türünde lirik bir eser olan *Dehnâme*, 906 beyitten oluşmaktadır. On mektuptan oluşan eserin başında, münacat, na't, devrin padişahına övgü ve sebeb-i telif bölümleri yer almaktadır.

- **Yusuf Emirî, *Beng ü Çağır*, t.y.**

Bengü Çağır adlı münazara, nazım nesir karışık bir eserdir. Bu eserde “afyon” ile “şarap”ın temsili münazarası anlatılır. Türk edebiyatında bu tarzda eserler daha sonraki dönemlerde de yazılmış olmakla birlikte, bu türde ürün veren ilk şair XV. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Yusuf Emirî'dir.

- **Harezmlî Hâfız, *Dîvân*, t.y.**

Şairin tüm mazmunları başarıyla kullandığı, az da olsa aruz hatalarının bulunduğu ifade edilmektedir. *Dîvân*'ında 17.485 beyit bulunmaktadır. Şairin, şiirlerinde Divan edebiyatının tüm mazmunlarını ustalıkla kullandığı ifade edilmiştir.

- **Mevlânâ Sekkâkî, *Dîvân*,**

Dîvân'da on üçü kaside, elli yedisi gazel olmak üzere yetmiş şiir bulunur. Yetmiş şiirin toplam beyit sayısı sekiz yüz beştir. Şiirlerinden şairin Fars şiir geleneğini de en az Türk şiir geleneği kadar iyi bildiği ve her iki gelenekten de eserlerinde önemli ölçüde yararlandığı görülmektedir. Sekkâkî'nin gazellerinde daha çok aşk ve tabiat temalarının işlendiği görülmektedir. Mazmunları ve edebî sanatları zengin bir biçimde kullanması, birkaç beyit dışında dile tasarrufu ve özgün söyleyişlere yer vermesi dikkate alındığında, şairin kasidelerinde ortaya koyduğu başarıyı gazel türünde de sürdürdüğü ve döneminin Lutfî'den sonra en önemli şairi olarak değerlendirilebileceği söylenmektedir.

- **Gedâî, *Dîvân*, t.y.**

Timurlu şehzade Halil Sultan adına yazılan Gedâî'nin *Dîvân*'ı 30 gazel, baş tarafı eksik 1 kaside, 1 müstezad ve 5 kıt'adan müretteptir. *Dîvân*'daki şiirlerin ana teması insandır. Aşk, sevgili, sevgilinin güzelliği, sevgilinin âşığa çektirdiği cefa, ayrılık acısı gibi duygular, doğal, gerçekçi, akıcı ve sade bir anlatımla, özgün bir üslupla ifade edilmiştir.

- **Seyyid Ahmed Mirza, *Taaşşuknâme*, 1435/36.**

Seyyid Ahmet Mirza eserini Şahrûh Mirza'ya sunmuştur. 321 beyitten oluşan eser, münacat, naat, padişahın methi ve sebeb-i teliften sonra gelen on aşk mektubundan oluşmaktadır. Hocendî'nin *Letâfetnâme* adlı mesnevisi tarzında kaleme alınan bu eserde şair, "Seydî" mahlasını kullanmıştır.

- **Yakînî, *Ok Yaynıñ Mûnazarası*, t.y.**

Yakînî, nazım-nesir karışık olarak düzenlediği bu eserinde genç biriyle belî bükülmüş bir yaşlıyı alaycı atışmalarla kıyaslamaktadır. Bugüne dek Türk dilinin ve Farsça sözlerin cevherini birleştirmek için bir çalışma yapılmadığını, kendisinin de bu amaçla ok ve yayın karşılaşmasını yazmaya yöneldiğini belirtmiştir.

2. KLÂSİK DEVİR

Ali Şîr Nevâî'nin Dîvânları

Nevâî'nin dört tane divanı vardır:

- **Ali Şîr Nevâî, *Garâibü's-sigar*, 1465.**

Hüseyin Baykara'nın isteği üzerine ilk tertiplelediği iki divanı ile bunlardan sonra yazdıklarını tasnifleyip divanlarının sayısını dörde çıkarmıştır ve ilkinde *Garâibü's-sigar* adını vermiştir. Bu divanına yirmi yaşına kadar yazmış olduğu şiirleri almıştır. Eserin en önemli nüshaları Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde ve Paris Bibliothèque Nationale'de mevcuttur.

- **Ali Şîr Nevâî, *Nevâdirü's-şebâb*, 1461-1476.**

Yirmiden otuz beş yaşına kadar yazdığı şiirleri içeren divanıdır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Bedâyi'u'l-vasat*, 1476-1486.**

Otuz beş yaşından kırk beş yaşına kadar yazdığı şiirleri içeren divanıdır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Fevâidü'l-kiber*, 1486-1501.**

Kırk beş yaşından altmışlı yaşlarına kadar yazdığı şiirleri içeren divanıdır. Bu divandaki şiirler Ali Şîr Nevâyî'nin hayatının son döneminde yazdığı şiirlerdir.

Ali Şîr Nevâî'nin Hamsesi

Nevâî'nin hamsesini *Hayretü'l-Ebrâr*, *Ferhâd ü Şîrîn*, *Leylâ vü Mecnûn*, *Seb'a-i Seyyâre*, *Sedd-i İskenderî* adlı mesneviler oluşturmaktadır:

- **Ali Şîr Nevâî, *Hayretü'l-Ebrâr*, 1483.**

Nizâmî'nin *Mahzenü'l-esrâr*'ı, Emîr Hüsrev'in *Matlau'l-envâr*'ı ve Câmi'nin *Tuhfetü'l-ahrâr*'ına nazire olarak yazılmıştır. Dört bin beyit civarında ve altmış dört bab şeklindedir. "Müfteilün müfteilün fâilün" kalıbı ile yazılmıştır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Ferhâd ü Şîrîn*, 1484.**

Nizâmî ve Hüsrev-i Dihlevî'nin *Ferhâd ü Şîrîn* eserlerinden etkilenecek yazılmıştır. “Mefâîlün mefâîlün fe’ulün” kalıbıyla kaleme alınmıştır. Bu mesneviyi diğer örneklerinden ayıran en önemli özelliği hikâyenin Hüsrev yerine Ferhad üzerinde kurulmasıdır. Mesnevi, beş bin yedi yüz seksen beyitten oluşmaktadır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Leylâ vü Mecnûn*, t.y.**

Nizâmî'nin ve Hüsrev-i Dihlevî'nin *Leylâ vü Mecnun* eserlerinden faydalanılarak yazılmıştır. Mesnevi, üç bin beş yüz beyitten oluşmaktadır. “Mef’ûlû mefâîlün fe’ulün” kalıbıyla yazılmıştır.

Resim 2: Ali Şîr Nevâî'yi tasvir eden bir minyatür (Meşâirü's-şuarâ, Millet Ktp., Ali Emîrî, Tarih, nr. 772, vr. 40^b)

- **Ali Şîr Nevâî, *Seb'a-i Seyyâre*, 1484.**

Behram'ın cariyesi ile olan macerasını anlatan mesnevi, beş bin beyitten ve elli babdan oluşmaktadır. "Feilâtün mefâilün feilün" kalıbıyla yazılmıştır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Sedd-i İskenderî*, 1485.**

İskender'in bir Türk hükümdarı olarak yeniden yorumlanmasıyla oluşturulan mesnevîde Hüseyin Baykara ve oğlu Bedüzzaman'dan da bahsedilmektedir. Beyit sayısı yedi bini aşmaktadır. "Feûlün feûlün feûlün feûl" kalıbıyla yazılmıştır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Bedâyi'u'l-bidâye*, 1470-1476.**

Hüseyin Baykara'nın talebi üzerine şairlerini topladığı ilk divanıdır. Eserin bilinen Paris Bibliothèque Nationale, British Museum, Azerbaycan İlimler Akademisi ve Özbekistan İlimler Akademisi'nde dört nüshası vardır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Nevâdirü'n-nihâye*, 1476-1486.**

Ali Şîr Nevâyî'nin ikinci divanıdır. Eserin tek nüshası Özbekistan İlimler Akademisi'nde bulunmaktadır ve Hüseyin Baykara'nın hazinesi için Sultan Ali Meşhedî hattıyla yazılmıştır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Mecâlisü'n-nefâis*, 1491-1492.**

Türkçe yazılan ilk şuarâ tezkiresidir. Eser bir giriş ve meclis denen sekiz kısımdan oluşmaktadır. Eserde anlatılan şairlerin büyük çoğunluğu şairlerini Farsça kaleme alan şahsiyetlerdir, sekizinci mecliste tamamen Hüseyin Baykara'dan bahsedilmektedir. Eserde sadece şairlerin hayatından bahsedilmez, on dördüncü ve on beşinci yüzyıl Orta Asya Türk dünyasının sosyal ve kültürel hayatından da bahsedilir. Eserin yurtiçi ve yurtdışında yüze yakın nüshası vardır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Mîzânü'l-evzân*, 1492 sonrası.**

Aruz vezni hakkında bilgi vermek için yazılmıştır. Eser üç bölümden oluşmaktadır. Zihaf, bahirler, taktî, rubâî vezinlerinden, tuyuğ, koşuk, türkî, çenge, arazvârî ve muhabbetnâme gibi konulardan bahsedilmektedir.

- **Ali Şîr Nevâî, *Nesâyimü'l-mahabbe min şemâyimi'l-fütüvvve*, 1495.**

Câmî'nin velilerin hayatını anlatan *Nefehâtü'l-üns min hazarâti'l-kuds* eserinin Çağatay Türkçesi'ne tercümesidir. Eserde yedi yüz yetmiş velinin hayatı anlatılmaktadır, bunların otuz dördü kadın velilerdir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bibliothèque Nationale, Süleymaniye Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve British Museum'da nüshaları bulunmaktadır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Lisânü't-tayr*, 1499.**

Ali Şîr Nevâî'nin *Hamse*'sini oluşturan beş mesnevinin dışında kalan bir mesnevidir. Konu bakımından *Mantıku't-tayr* ile benzerlikler barındırmaktadır. Manevî aşk gibi tasavvufta sıkça işlenen bir konuyu Hüdhdü kuşunun diğer on dört kuşa rehberlik etmesiyle Sîmurg'a gitmeleri üzerinden veren eser üç bin beş yüz elli üç beyitten oluşmaktadır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Muhakemetü'l-lugateyn*, 1500.**

Eserin yazılış amacı Ali Şîr Nevâyî'nin Türkçe'nin Farsça'ya olan üstünlüğünü kanıtlama isteğidir. Farsçanın revaçta olduğu ve Türkçe dururken Farsça ile edebî eser verme modasının oluşmaya başlaması Ali Şîr Nevâyî'yi bu yola itmiştir. Eser, on dokuzuncu yüzyıl itibarıyla Türk aydınının ilgisini çeker ve hakkında birçok araştırma yapılır. Eserin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Süleymaniye Kütüphanesi, Paris Bibliothèque Nationale ve Budapeşte Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Keleti Gyűjtemény olmak üzere bilinen dört nüshası vardır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Hazâinü'l-ma'ânî*, t.y.**

Garâibü's-sıgar, *Nevâdirü's-şebâb*, *Bedâyi'u'l-vasat* ve *Fevâidü'l-kiber* divanlarındaki şiirleriyle bu divanlara girmeyen son şiirlerinin toplandığı son divanıdır. *Külliyât-ı Devâvîn* ismiyle de bilinir. Ali Şîr Nevâyî'nin bu divanı için yazdığı ve Türkiye'de bulunan beş nüshada yer almayan önsözün tek nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde *Şerhu'l-Hamâse* adlı yazmada bulunmaktadır. Divan, elli beş bin mısradan oluşmaktadır.

- **Ali Şîr Nevâî, *Farsça Dîvân*, t.y.**

Divanın Nuruosmaniye Kütüphanesi, Süleymaniye Kütüphanesi ve Hekimoğlu Ali Paşa olmak üzere bilinen üç nüshası vardır.

Resim 3: Ali Şîr Nevâî'nin divanında, avlananları ve çevgân oynayanları tasvir eden iki minyatür
(TSMK, Revan Köşkü, nr. 804, vr. 52^b, 89^b)

- **Hüseyin Baykara, *Dîvân*, t.y.**

Çağatayca ve Farsça şiirlerinin toplandığı bir eserdir. Divanda mevcut şiirlerin çoğu gazeldir. Divanın bilinen yirmi bir nüshasının sekizi Türkiye'de kalanları ise yurt dışındadır.

Resim 4: Hüseyin Baykara Divan'ının ilk iki sayfası
(TİEM, nr. 1926)

- **Hüseyin Baykara, *Risâle-i Hüseyin-i Baykara*, t.y.**

Hüseyin Baykara, kendi maiyetindeki bir emîri övmek için yazmıştır. Eser yedi bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde Hüseyin Baykara kendinden, nesebinden,

dervişlere gösterdiği saygıdan, adalete düşkünlüğünden, kurduğu vakıflardan, Molla Câmi'ye olan hürmetinden, şairleri himaye ettiğinden ve Ali Şîr Nevâyî'nin faziletlerinden bahseder. Risalenin bilinen iki nüshası Amasya Bayezid Kütüphanesi'nde ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

- **Ubeydullah Han, *Dîvân*, t.y.**

Yaklaşık dört yüz şiirden oluşan divandaki şiirlerin üç yüzü gazeldir.

- **Ubeydullah Han, *Tercüme-i kavâidü'l-kur'ân ve fevâidül'l-furkân*, t.y.**

Kemâleddin Yâr Muhammed b. Mevlânâ es-Semerkindî'nin kıraat ilmine dair Farsça yazdığı eserin Türkçe'ye çevirisidir. Eserin Ahmet Ateş özel kütüphanesi ve Millî Kütüphane'de olmak üzere bilinen iki nüshası vardır.

- **Ubeydullah Han, *Manzûme fî hakkı mesâilî'l-vuzû' ve's-salât*, t.y.**

Yüz elli sekiz beyitlik bir mesnevidir.

- **Ubeydullah Han, *Hikemiyyât*, t.y.**

Dağınık halde bulunan Ahmed Yesevî tarzındaki şiirleridir.

- **Bâbü, *Bâbürnâme*, t.y.**

Bâbü'nün Fergana tahtına çıkışından vefatından bir yıl öncesine kadar olan zamanı anlatmaktadır ancak bazı yıl aralıklarının metinde yer almaması oraların kaybolduğu düşüncesini akla getirmektedir. Hatırat türünün en kıymetli eserlerinden biridir. Bâbü bu eserde tarihî olayları kuru bir üslupla anlatmak yerine kendi kusur ve zaafalarını da samimi bir üslupla anlatmayı tercih etmiştir. Gittiği ülkeleri, Hüseyin Baykara ve Ali Şîr Nevâî gibi önemli isimleri büyük bir dikkatin sonucu olan bir anlatımla kaleme almıştır. Eserin kıymetini gösteren en önemli hususlardan biri henüz on altıncı yüzyılda Farsça'ya çevirilerinin yapılmasıdır.

- **Bâbü, *Dîvân*, t.y.**

Divandaki şiirlerin şair hükümdarlarca alışık olunduğu şekilde alfabetik sırayla değil de kronolojik sırayla tasnif edildikleri düşünülmektedir. Divanın Tahran Kütübhâne-i Saltanatî'nde, Paris Bibliothèque Nationale'de, Râmpûr Özel Nevvâb Kütüphanesi'nde, Haydarâbâd Sâlâr Jang Müze Kütüphanesi'nde, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde,

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde, 100. Yıl Atatürk Kütüphanesi'nde başlıca nüshaları bulunmaktadır.

- **Bâbü, *Arûz Risâlesi*, t.y.**

Ali Şîr Nevâî'nin *Mîzânü'l-evzân*'ını yetersiz görmesinden dolayı yazdığı bir eserdir. Bâbü, kendi eserinde bahisleri daha detaylı ve daha fazla örnek kullanarak açıklamıştır. Örnekleri hem Farsça hem de Türkçe olarak seçmiştir. Yalnızca aruzun klasik kalıplarını değil Türk şiirine özgü tuyuğ, koşuk, urguşte, türkî gibi vezinler üzerinde de durur. Eserde on dokuz bahirde beş yüzden fazla vezin gösterilmektedir.

- **Bâbü, *Mübeyyen*, 1522.**

On bir on iki yaşlarındaki oğlu Kâmrân Mirza'ya yazdığı öğüt kitabıdır. İki bin mısralık bir mesnevidir ve “fâilâtün mefâilün fâilün” vezniyle yazılmıştır.

- **Bâbü, *Risâle-i vâlidîyye tercümesi*, t.y.**

On beşinci asırda yazılan Farsça bir tasavvufî ahlak risâlesinin manzum tercümesidir. “Feilâtün feilâtün feilün” vezniyle yazılmıştır. İki yüz kırk üç beyitten oluşmaktadır. Tahran, İstanbul Üniversitesi, Râmpûr, Paris nüshaları mevcuttur.

Resim 5: Bâbü'ü avlanırken gösteren bir minyatür

3. KLASİK SONRASI DEVİR

- **Ebûlgazi Bahadır Han, *Şecere-i Terâkime*, 1659/1660.**

Şecere-i Terâkime'de Türkmenlerle ilgili bilgilere, Türkmen boyları arasında dolaşan rivayetlere yer verilmiştir. Eser, *Oğuznâme*'nin Çağatayca varyantı olarak görülür. Eser, herkesin anlaması için Arapça ve Farsçadan uzak, sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Eser kaleme alınırken sözlü ve yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. *Şecere-i Terâkime*'nin birçok nüshası bulunmaktadır.

- **Ebûlgazi Bahadır Han, *Şecere-i Türk*, t.y.**

Şecere-i Türkî olarak da anılır. Eser, 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ele alınan Şiban Özbek hanlarının tarihiyle ilgilidir. Esas itibarıyla eser, atalarının ve kendi döneminin tarihi ile ilgili olsa da Türklerin efsanevî tarihlerinden de parçalar barındırır. Hanların soy bilgilerinin de verildiği eseri yazar, vefat ettiği yıl olan 1663'e kadar yazmış, kalanını oğlu Enûşe Bahadır tamamlamıştır.

- **Fazlullah Han, *Fazlullah Han Lugati*, t.y.**

Eser, 17. yüzyılın başlarında Babürlü hanedanına mensup Fazlullah Han tarafından Hindistan'da kaleme alınmıştır. Eserine *Lugat-ı Türkî* adını verse de söz konusu sözlük yazarının adıyla tanınmıştır. Sözlüğün birinci kısmında fiiller, ikinci kısmında isimler, üçüncü kısmında ise sayı, hayvan, bitki gibi kavramlara yer verilmiştir. Eser, 1825'te Kalkûta'da basılmıştır.

- **Muhammed Yakup Çingî, *Kitâb-ı Zebân-ı Türkî*, t.y.**

Eser, Çağatayca-Farsça bir sözlüktür ve 17. Yüzyılda yazılmıştır. Eserin gramer bölümü de bulunmaktadır. Eserin tek nüshası Londra'da, British Museum'da bulunmaktadır.

- **Mirza Mehdî Han, *Senglâh Lugati*, 1758-1760.**

Çağatayca-Farsça sözlüktür. Eserin altı nüshası bulunmaktadır. Eserin başında "Mebâniül-Luga" adlı bir gramer de yer almaktadır. Sözlükteki kelime sayısı 6000 civarındadır. Eserde, birçok Çağatay sözlüğü yazarından bahsedilmekte ancak bir kısmının eserlerinin günümüze ulaşmamıştır.

- **Mehmed Hoyî, *Hulâsa-i Abbasi*, t.y.**

19. yüzyılın ilk yarısında yazılmıştır. İran şahı Fethali Kaçar'ın oğlu Abbas Mirza'ya ithaf edilen eserin üç nüshası bulunmaktadır.

- ***El-Tamga-yı Nâsirî*, t.y.**

19. yüzyılın ikinci yarısında yazılan Farsça-Türkçe sözlük, Nasirüddin Şaha'ya ithaf edilmiştir.

KAYNAKÇA

Argunşah, M. (2013). *Çağatay Türkçesi*. Kesit Yayınları.

Ercilasun, A. B. (1984). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Akçağ Yayınları.

Çevrimiçi Kaynaklar:

URL-1: <https://islamansiklopedisi.org.tr/> [TDV İslâm Ansiklopedisi].

URL-2: <https://tees.yesevi.edu.tr/> [Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü].

URL-3: <https://teis.yesevi.edu.tr/arama> [Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü].

URL-4: <https://islamansiklopedisi.org.tr/lutfi> [Resim 1: TDV İslâm Ansiklopedisi]

URL-5: <https://islamansiklopedisi.org.tr/ali-sir-nevai> [Resim 2: TDV İslâm Ansiklopedisi]

URL-6: <https://islamansiklopedisi.org.tr/ali-sir-nevai> [Resim 3: TDV İslâm Ansiklopedisi]

URL-7: <https://islamansiklopedisi.org.tr/huseyin-baykara> [Resim 4: TDV İslâm Ansiklopedisi]

URL-8: <https://islamansiklopedisi.org.tr/baburname> [Resim 5: TDV İslâm Ansiklopedisi]